

Tarptautinis bendradarbiavimas žemėtvarkos srityje 1940–1990 metais

1940 m. praradusi nepriklausomybę Lietuva neteko galimybės bendradarbiauti su gretimomis valstybėmis ir Vakarų šalimis, taikyti vakarietiškus metodus ir toliau vykdyti žemės tvarkymo bei reformos darbus, kurti žemės kadastrą ir registruoti nuosavybės teises į žemę. Privati žemės nuosavybė buvo panaikinta, žemė nacionalizuota ir iš esmės pakeisti jos valdymo santykiai: kuriami kolūkiai, tarybiniai ir kiti valstybiniai ūkiai. Lietuvos TSR civiliniame kodekse buvo įteisinta tik valstybinė ir kooperatinė žemės nuosavybė. Praėjus nemažai laiko po Antrojo pasaulinio karo, kai kurios Lietuvos TSR institucijos (pvz., Žemėtvarkos projektavimo institutas) pradėjo bendrauti su kitų Tarybų Sąjungos respublikų panašios paskirties geodezijos, žemėtvarkos, dirvožemio tyrimo, melioracijos ir kitomis institucijomis, organizuoti renginius, susijusius su sporto ir kitokio pobūdžio varžybose. Bendravimas su atitinkamomis kitų respublikų įstaigomis leido Lietuvos žemėtvarkos specialistams perimti gerąją patirtį ir ją pritaikyti rengiant žemėtvarkos projektus, tvarkant žemės kadastrą ir atliekant mokslinius žemės naudojimo tyrimus. Tinkamiausia tokio bendravimo forma buvo mokslinės gamybinės konferencijos ir Respublikinė koordinacinė taryba.

Pirmoji respublikinė konferencija žemėtvarkos, dirvožemio tyrimo, žemių ekonominio vertinimo ir geodezijos klausimais Lietuvos žemėtvarkininkų iniciatyva buvo suorganizuota 1958 m. Vilniuje. Joje dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos, Baltarusijos ir RTFSR Kaliningrado bei Leningrado sričių žemėtvarkos specialistai, iš viso 430 dalyvių. Vėliau tokios konferencijos kasmet buvo rengiamos vis kitoje respublikoje. Lietuvoje buvo organizuota VI respublikinė konferencija (1963 m.), XI konferencija (1970 m.) ir XVI konferencija (1980 m.), kurioje, be minėtųjų respublikų, dalyvavo Moldavijos, Uzbekijos, Turkmėnijos, Azerbaidžano, Armėnijos, Kazachijos ir Kirgizijos žemėtvarkos specialistai. 1984 m. Rygoje įvyko paskutinė (XVIII) Baltijos šalių konferencija žemėtvarkos klausimais. Kitose respublikose organizuotose konferencijose aktyviai dalyvavo Lietuvos žemės ūkio ministerijos Žemėtvarkos valdybos ir Žemėtvarkos projektavimo instituto specialistai, Lietuvos žemės ūkio akademijos Žemėtvarkos katedros dėstytojai. Be to, buvo palaikomi dalykiniai santykiai su Maskvos žemėtvarkos inžinierių institutu ir valstybiniu Rusijos žemės išteklių mokslinių tyrinėjimų institutu.

¹ Lietuvos TSR civilinis kodeksas, 95, 97, 98 str. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios, 1964, Nr. 19-138.

Nuo 1964 m. darbams ir metodikoms koordinuoti bei normuoti, kainodaros, finansavimo ir kitiems klausimams spręsti TSRS žemėtvarkos sistemoje buvo įkurta respublikinė koordinacinė taryba, kurios posėdžiai vyko kasmet. Į šią tarybą buvo deleguota po keturis Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Baltarusijos bei RTFSR Leningrado srities atstovus. Lietuvai atstovavo po vieną atstovą iš Žemės ūkio ministerijos Žemėtvarkos valdybos ir Lietuvos žemės ūkio akademijos Žemėtvarkos katedros bei du atstovai iš respublikinio Žemėtvarkos projektavimo instituto. Pirmoji koordinacinė taryba posėdžiavo 1964 m. Rygoje, paskutinioji (32-oji) – 1991 m. Pskove.

Įsimintina konferencija įvyko Maskvos žemėtvarkos inžinierių institute – 1979 m. buvo minimas šios mokymo įstaigos 200 metų jubiliejus (iš Lietuvos dalyvavo šešių žemėtvarkos specialistų delegacija). Šioje įstaigoje (šiuo metu – universitetas) mokėsi nemažai ir tarpukario Lietuvos specialistų: Z. Bačelis, M. Chmieliauskas, M. Niemcinavičius, P. Butrimas ir kt., mokslų kandidato disertacijas apgynė E. Žukauskaitė, A. Antanavičius, P. Spurga, P. Aleknavičius.

Lietuvos, Latvijos ir Estijos universitetų žemėtvarkos ir kadastro specialistus rengiančios katedros, išskyrus nedidelę kelerių metų pertrauką, bendradarbiauja daugiau kaip 50 metų. Šios katedros kasmet Baltijos šalių žemėtvarkos (angl. Baltic surveying) tema organizuoja bendras tarptautines mokslines metodines konferencijas, kurios paeiliui vyksta Kauno, Jelgavos ir Tartu miestų universitetuose. Iki Nepriklausomybės atkūrimo (1990 m.) įvyko septyniolika konferencijų.

Lietuva nebuvo savarankiška nepriklausoma valstybė, todėl valstybiniu lygiu nevyko žemėtvarkos institucijų bendradarbiavimas – beveik neįmanoma išvykti į konferencijas ir sužinoti, kokios tendencijos vyrauja ir kokie darbai atliekami Vakarų Europos šalyse, kokia jų patirtis žemėtvarkos, žemės kadastro, registro, melioracijos ir kitose srityse.